

دانشگاه علوم پزشکی تهران
دانشکده پرستاری و مامایی

عنوان:

**بررسی تاثیر برنامه آموزشی مبتنی بر نظریه شناختی – اجتماعی بر خودمدیریتی
دیابت نوع یک در نوجوانان
پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد
در
رشته پرستاری سلامت جامعه**

نگارنده:

سحر جعفری مقدم

استاد راهنما:

دکتر شهزاد پاشایی پور

استاد مشاور:

دکتر رضا نگارنده

چکیده فارسی

مقدمه: خودمدیریتی دیابت در نوجوانان یکی از چالش‌های مدیریت بیماری‌های مزمن می‌باشد. نظریه شناختی-اجتماعی یکی از نظریه‌های پرکاربرد در تغییر رفتار است که می‌تواند در آموزش خودمدیریتی مورد استفاده قرار گیرد. بنابراین این مطالعه با هدف تعیین تاثیر برنامه آموزشی مبتنی بر نظریه شناختی-اجتماعی بر خودمدیریتی دیابت نوع یک در نوجوانان انجام شده است.

روش کار: پژوهش حاضر یک کارآزمایی بالینی تصادفی شده می‌باشد که در نمونه ۸۶ نفری از نوجوانان ۱۳-۱۵ ساله مبتلا به دیابت نوع یک عضو انجمن دیابت ایران در شهر تهران انجام گرفت. نمونه‌های پژوهش به صورت در دسترس انتخاب و به روش تصادفی ساده به دو گروه مداخله و کنترل تخصیص یافتند. مداخله آموزشی خودمدیریتی دیابت نوع یک در نوجوانان شامل آموزش ابعاد خودمدیریتی (همکاری والدین، فعالیت‌های مربوط به مراقبت از دیابت، توانایی حل مسئله در مبتلایان به دیابت، ارتباطات در مبتلایان به دیابت، اهداف نوجوان در رابطه با بیماری) مبتنی بر نظریه شناختی اجتماعی (یادگیری مشاهده‌ای، انتظارات، توقعات، برانگیختگی هیجانی، قابلیت رفتاری، تقویت، منبع کنترل)، برای گروه مداخله طی ۵ جلسه هر جلسه به مدت ۲ ساعت، هفته‌ای دو بار به صورت آنلاین در اپلیکیشن اسکایپ انجام شد و طی این مدت گروه کنترل مراقبت‌های معمول را دریافت کردند. داده‌ها با استفاده از پرسشنامه مشخصات جمعیت شناختی و پرسشنامه خودمدیریتی دیابت نوع یک، پیش از مداخله و ۸ هفته پس از اتمام مداخله جمع‌آوری و با استفاده از آمار توصیفی (آماره‌های فراوانی، میانگین و انحراف معیار) و آمار استنباطی (آزمون t گروه‌های مستقل و کای دو پیرسون) در نرم افزار SPSS26 مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. مقدار $p < 0/05$ به عنوان سطح معنی‌دار نتایج در نظر گرفته شد.

یافته‌ها: یافته‌ها نشان داد که دو گروه مداخله و کنترل، از نظر متغیرهای جمعیت شناختی به جز جنسیت و میزان تحصیلات و نمرات ابعاد خودمدیریتی همگن بودند. یافته‌ها با استفاده از آزمون تی مستقل، نشان داد که قبل از مداخله نمرات کل خودمدیریتی در گروه آزمون $14/008 \pm 77/15$ و کنترل $11/271 \pm 67/075$ اختلاف معنی‌دار آماری وجود نداشت ($P > 0/001$). اما پس از مداخله نمرات کل خودمدیریتی در گروه آزمون $9/817 \pm 88/7$ به طور معناداری نسبت به گروه کنترل $10/541 \pm 67/75$ افزایش داشته است ($P < 0/001$). برای بررسی تاثیر برنامه آموزشی از آزمون آنالیز کوواریانس استفاده شد تا اثر نمرات پیش آزمون را کنترل کرده و تاثیر برنامه آموزشی در دو گروه مقایسه شود، مقدار معناداری آزمون آنالیز کوواریانس کوچکتر از $0/001$ به دست آمد. بر اساس نتایج آزمون کوواریانس مداخله آموزشی بر تمام ابعاد خودمدیریتی تاثیر معنادار داشت، که به معنای افزایش خودمدیریتی در گروه آزمون می‌باشد. همچنین یافته‌ها نشان داد که بعد از مداخله، نمرات خودمدیریتی در ابعاد (همکاری والدین، فعالیت‌های

مربوط به مراقبت از دیابت، توانایی حل مسئله در مبتلایان به دیابت، ارتباطات در مبتلایان به دیابت، اهداف نوجوان در رابطه با بیماری) بین دو گروه آزمون و کنترل تفاوت معنی داری داشته است. ($P < 0/001$)

نتیجه گیری: نتایج پژوهش نشان می دهد آموزش مبتنی بر نظریه شناختی اجتماعی بر خودمدیریتی دیابت نوع یک در نوجوانان باعث افزایش خودمدیریتی نوجوانان مبتلا به دیابت نوع یک می شود. لذا به برنامه ریزان بهداشتی پیشنهاد می شود از نظریه شناختی- اجتماعی به عنوان چارچوبی موثر جهت بهبود و اثربخشی کیفیت آموزش های خودمدیریتی به نوجوانان مبتلا به دیابت نوع یک استفاده شود.

کلمات کلیدی: خودمدیریتی، دیابت نوع یک، نظریه شناختی- اجتماعی، نوجوانان

**Tehran University of Medical Sciences
School of Nursing and Midwifery**

Title:
**The effect of educational program based on social-
cognitive theory on self-management of type 1
Diabetes in adolescents**

**A thesis submitted as partial fulfillment of the requirements for Master of Science
(MSc) Degree**

**In
Community Health Nursing**

**By
Sahar Jafari Moghaddam**

**Supervisor:
Dr. Shahzad Pashaepour**

**Consultant:
Dr. Reza Negarande**

2022

Abstract

Background: Diabetes self-management in adolescents is one of the challenges of chronic disease management; on the other hand, social- cognitive theory is one of the most widely used theories in behavior change. Therefore, the aim of this study was to determine the effect of educational program based on social-cognitive theory on self-management of type 1 diabetes in adolescents.

Methods: The present study is a randomized clinical trial that was performed on 86 adolescents aged 13-15 years with type 1 diabetes who are members of the Iranian Diabetes Association in Tehran. The research samples were selected as available and based on the inclusion criteria and were randomly assigned to the intervention and control groups by simple random sampling. Teaching type 1 diabetes self-management intervention in adolescents includes teaching self-management dimensions (parental cooperation, diabetes care activities, problem-solving ability in diabetics, communication in diabetics, adolescent goals related to the disease) based on social cognitive theory (Observational learning, expectations, expectations, emotional arousal, behavioral ability, reinforcement, source of control) Received control of routine interventions. Data were collected using demographic characteristics questionnaire and type 1 diabetes self-management questionnaire before the intervention and 8 weeks after the intervention and using descriptive statistics (frequency, mean and standard deviation) and inferential statistics (independent t-test, Chi-square). Were analyzed in SPSS26 soft ware. A value of $p < 0.05$ was considered as a significant level of results.

Finding: The results showed that the two groups of intervention and control were homogeneous in terms of demographic variables except gender and education level and scores of self-management dimensions.. Also, the two groups were homogeneous in terms of self-management, but their effect was considered by covariance test. Before the intervention, the mean and mean scores related to the dimensions of self-management and adolescents' performance were not significantly different in the two groups ($p > 0.05$), while after the educational intervention in the middle and middle intervention group, the mean scores in the self-management dimensions increased significantly ($p < 0.05$). Findings Using independent groups t-test, showed that before the intervention, the total scores of self-management in the experimental group were 77.15 ± 14.008 and the control group was 67.07 ± 11.271 (control = 0.001). P). But after the intervention, the total self-management scores in the experimental group increased significantly by 88.7 ± 9.817 compared to the control group by 67.75 ± 10.541 ($P < 0.001$). Which means increasing self-management in the experimental group?

Conclusion: The results show that education based on social cognitive theory on self-management of type 1 diabetes in adolescents increases the self-management of adolescents with type 1 diabetes. Therefore, health planners are suggested to use cognitive-social theory as an effective framework to improve and effectiveness the quality of self-management education for adolescents with type 1 diabetes.

Keywords: Self-management, Type 1 diabetes, Social- cognitive theory, Adolescents